

TOROCZKÓI PAPOK.

Toroczkó nemcsak országszerte nevezetes regényes fekvésű szép vidékéről, erőteljes, szorgalmas és vallásos népéről, hanem egyházunkban is, mint egyik elsőrendű ekklezsia mindig előkelő állást foglalt el. A vallás-közönség s főleg iskoláink jóltevői közt ugy az ekklezsia, mint egyes tagjai nevével gyakran találkozunk. A vallás-közönség zsinati gyűlése 1760. jun. 14. és 1802. junius 16-án tartatott itten; ez évben augusztus 23-án ismét itt fogja tartani, s ez alkalomból érdemesnek tartom előbb papjai, később tanítói névsorát Uzoni J. történészünk, a Consist. és püspöki jegyzőkönyvek s levéltári okmányok nyomán közölni.

Uzoni J. szerint, M.-Peterden ismerték és kedvelték meg lakói az unitárius vallást, mely falu magyar lakói a Básta idejében pusztultak ki.

1. Patkó Gergely 1583—1594.

Mint toroczkói pap a thoroczkó-szentgyörgyi ekklezsia javai 1583. évi összeírásnál említették először. (Lásd püsp. vizsg. jegyzőkönyv 1692—1725. 6. l.) Tehát már korábban itt kellett lennie. Neve 1593. jun. 22-én fordul utoljára elé a Protoc. Partial. (1587—1600. 56. l. Uzoni is ezt teszi ide való első papnak. (Hist. eccl. II. 858. l.)

2. Toroczkai Máté 1595—1597.

1594. aug. 25-én még küllőköri esperes volt, de 1595. oct. 2-án már Farczádi Pál iratik annak, tehát ez időközt ment Patkó helyébe Toroczkóra, honnan Kolozsvárra vitetett. Később püspök lett. Ez fordította magyar nyelvre Enyedi György püspök előde: *Explicationes locorum Veteris et Novi Testamenti* stb. című híres munkáját.

3. Járai János 1597—1608.

Toroczkóról ment Tordára. Lásd. Ker. Magvető 1888. 86. l.

4. Várfalvi Tamás? Ki, vagy kik voltak Járai után 1635-ig, nem tudtam kideríteni, Uzoni J. Várfalvi Tamást teszi Járai után, de ez nem itteni, hanem sz.-kereszturi pap volt 1629. jul. 3-án. (Prot. Gen. Cons. I. 3. l.) Előbb azonban lehetett.

5. Id. Ajtai Basil? Erről is csak véli Uzoni, hogy toroczkói pap lehetett. Biztos adatot én sem kaptam, inkább lehetett toroczkó-szentgyörgyi esperes. 1629. jul. 2—1639. jul. 11-ig gener. notar. is volt.

6. Szentmihályfalvi Mihály, 1635—†1640. jul. 7.

Ezt nem említi Uzoni az itteni papok sorában. 1626. és 1629. küüllőköri esperes volt. (Prot. Gen. Cons. I. 2. 1.) Mint hogy itteni esperesnek 1635. jul. 10-én Maksai Tamás iratik s Dálnoki Ferencz tordai pap és torda-aranyoskőri esperes 1634. szept. halt el, azt következtetem, hogy 1635-ben mehetett Toroczkóra, de adatot nem láttam. Meghalt 1640. jul. elején, mivel a püspök, plébános és tanárok ez évi jul. 7-én mentek Kolozsvárról temetésére (fasc. rer. schol. I. 203. l.). Paczolay Péterné ellen a szombatosság miatt indított perben 1638. aug. 10-én tett kihallgatáskor toroczkói papnak iratik. (Lásd Tört. Tár 1884. évi folyam 549. és 550. l.)

7. Dálnoki János 1640. jul. 19—1648. apr. 23.

A kolozsvári tanárságból vitetett ide (fasc. I. 205. l.), de 1648. apr. 23-án vissza ment Kolozsvárra papnak. (u. o. 387. l.)

8. Désfalvi Miklós 1648. apr. 23—1660.

Mint tordai rectort választották Toroczkóra papnak. 1657—1660. közt vitte a vallás-közönség főjegyzőségét is (gener. notar.) Toroczkón halt meg 1660-ban.

9. Koncz Boldizsár 1660—1667. decz. 22.

Előbb volt tordai pap. (Ker. Magvető 1888. 88. l.) Generalis notárius is volt 1661. apr. 7. óta. 1661. decz. 22-én kolozsvári papságra vitetett. (fasc. r. II. 183. l.) Mint püspök halt el.

10. Szentmártoni Bálint 1661. decz. 22. — 1677. nov. 19.

Kolozsvári pap volt 1660. jul. 29-től (fasc. r. II. 162. l.) Eltemették Toroczkón 1677. nov. 21-én (u. o. 349. l.) 1661. ápril 7-én szenteltetett fel s már ez évi dec. 22-én kicseréltetett Koncz Boldizsárral.

11. Magyarosi István, esperes 1678. — 1684. apr. 24.

Lásd róla a tordai papok közt Ker. Magv. 1888. 90. l. és Szaniszló Zsigmond naplójában Tört. Tár. 1852. l.

Innen Tordára ment, cserélvén Ajtai Mihályal.

12. Ajtai Mihály 1684. apr. 24. — 1686. apr. 24-ig.

Lásd ezt is a tordai papok közt Ker. Magv. 1888. 89. l. Innen Kolozsvárra vitetett.

13. Ki volt 1686-tól 1696-ig, sem Uzoni nem írja, sem én nem tudtam kikutatni. Ez időre esik erdélyben a nemzeti fejedelemség

megszünése s az ezzel járó nagy politikai változás, a minek az egyházi eseményekre is megvolt zavaró befolyása.

14. Csé p B á l i n t 1696—1703.

1693. máj. 20-tól 1696. Kolozsvár egyik külvárosának, Szentpéternek volt papja, mikor Toroczkóra vitetett, s innen 1703-ban Abrudbányára rendeltetett.

15. 1703—1705-ig ismeretlen. A Rákóczi szabadságharcz miatt 1702-től 1707-ig nem volt főtanácsi sem zsinati gyűlés s így sok egyházi ügyet homály borít.

16. A j t a i K o v á c s J a k a b 1705—1710.

1701. mart. 20-án vitték a Collég.-ból Kövendre tanítónak, honnan 1705-ben Toroczkó választotta papjának 1711—1715. volt kövendi, — 1716—1735. nov. 27-ig — haláláig — bágyoni pap.

17. É k á r t G e r g e l y, esperes 1711—1740. sept. 10.

1697—1710. volt kövendi pap, honnan Toroczkóra rendeltetett s itt halt 1740. sept. 10-én 79 éves korában. Ez tehát oly próféta volt, ki 29 évig volt kedves a maga hazájában is. Esperességet is viselt.

19. K ö v e n d i J á n o s, esperes 1741. apr. 1754. apr.

Öregség miatt lemondván, vadadi saját jószágába költözött, hol 88 éves korában meghalt 1754. oct. 16-án.

19. M i h á l y I s t v á n, esperes, 1754. apr. 1772. apr.

1751. sept. 2-től 1753. aug. 22-ig külföldi akadémiákon volt saját költségén. Innen Ákosra vitetett 1772-ben.

20. G e y z a J ó z s e f 1772. apr. 24. 1781. máj 13.

A tordai papságból rendelte a főcons. 1772. január 28-án Toroczkóra, honnan 1781. máj. 13-án Kolozsvárra vitetett. Egyik legjelesebb szónoka volt egyházunknak. Lásd tordai papok közt Ker. Magvető 1888. 89. l.

21. A l m á s i Á d á m 1781. jul. 1. 1782. febr. 13.

Kövendi papságból vitték Toroczkóra, honnan 7 hó mulva már Kolozsvár vitte el, mint Geyzának méltó jeles szónok utódát.

22. M i h á l y P á l, 1782. ápril 24-től 1790. ápril 24-ig.

A főtanács jegyzőkönyvét 1782—83-ban az akkori főjegyző elhanyagolván bevezetni, nincs nyoma, 1782—1789-ben ki volt a pap de a toroczkói ekkla anyakönyvéből kivehető, hogy Mihály Pál volt, a ki a bágyoni papságból vitetett oda.

23. F e r e n c z i J á n o s, 1790. ápril, 1794. ápril.

1790. junius 12-én szenteltetett fel toroczkói papságra. 1793. szept. 23-án a Repr. Consist. Kolozsvárra rendelte az elhalt Almási Á.

helyébe, de sem neki nem lévén kedve, sem az ekkla nem akarván elbocsátani, hosszas tárgyalás és rábeszélés után csak 1794. áprilban ment be Kolozsvárra, honnan azonban 21 év múlva ismét vissza tért.

24. Barabás Sámuel 1794. ápril, 1815.

1781. jun. 16-án h.-oklándi pappá szenteltetett, honnan Almásra vitetett. Midőn a Repr. Consist. 1793. szept. 23-án Torocz-kóra rendelte, ezt sem akarta Almás elbocsátani. Toroczkon halt el, 1815.

25. Ferenczi János 1815. jun. 18., 1824. aug. 1.

Ez a fenti 21. sz. a. a kit Toroczko 1815. jun. 7-én vissza kívánt papjának, s a Repr. Consist. vissza is bocsátotta Kolozsvárról, hova úgy is rossz kedvvel, s csaknem erőszakkal kényszerített volt.

1824. aug. 1-én nyugalomba bocsátatván, meghalt Toroczko-ban, 69 éves korában, temették 1829. febr. 22. Családjá nem lévén, különösen unitárius művekben gazdag könyvtárát a melléje káplánnak rendelt Vas Pál vette meg a rokonoktól. Sajnos, hogy a Vas Pál halála után csak csekély töredék került közkönyvtárainkba.

26. Vas Pál 1824—1838. ápril.

1824. áprilisban vitetett káplánnak az öreg Ferenczi mellé, s mint ilyen azon évi juliusban fel is szenteltetett.

1837. április 28-én ~~Medessére~~ *Calatin* vitetett.

27. Sárdi Sámuel 1837. ápr. 24., 1854. jun. 13.

Kora legjelesebb szónokai közé tartozott, miért az ekklák versenyeztek megnyeréséért. (L. Ker. Magvető 1889. 372. l.) A Sylvester György halálával a kolozsvári ekklésia is kétszer hívta meg, de szemei gyengeségével mentegetőzve, a meghívást nem fogadta el. Növekedő fiai könnyebb taníthatatása végett az árkosi papságot 1837. ápr. 24-én mégis a toroczkoival cserélte fel. 1849-ben gutta ütés érvén, Gál Lajos fiatal papjelölt neveztetett melléje káplánnak 1850. áprilisban, a ki 1855. ápr. 24-én Kövendre választatott meg.

28. Koronka Antal. Esperes. 1855. ápr. 24., 1884. szept. Kövendről vitetett Toroczko-ra, hol szívszélhűdés következtében életének 79-ik, papságának 59-ik és esperességének 35-ik évében meghalt 1885. jan. 15-én. Széles ismeretű hirneves pap, nagy tekintélyű esperes és jeles egyházi író, kinek Imakönyve és számos egyházi beszéde jelent meg nyomtatásban is. Özvegye Sylvester Zsuzsánna, a Sylvester György pap és tanár leánya, kitől született Antal nevű fiu kiskorában elhalt. Első nejétől, Kovács Borbárától maradt két leánya, Létai Lajosné és Ádámosi Györgyné.

1883-ban szélhűdés érvén ez évi nov. 1-től, 1884. ápril 24-ig

Mózes Mihály, kolozsvári isk.-főnök, azután a helybeli tanítók helyettesítették septemberig, a mikor nyugalomba vonult. Élétrajzát lásd Ker. Magvető 1885. 59. l.

29. Gál Miklós 1883. sept. 5.

A 25. sz. a. Gál Lajos kövendi lelkész fia. Mint a sz.-kereszturi gymn. isk. főnökét, az E. K. Tanács 1880. nov. 14-én akadémiaira jelölvén. 1881. szeptember 5-én Londonba indult, onnan három év múlva, 1884. július 13-án jött haza, s elfoglalta a toroczkói papi állomást, melyre még Londonba léte alatt egyhangulag megválasztatott.

BENCZÉDI GERGELY.

EGYHÁZTÖRTÉNELMI ADATOK.

CXIX.

RADECZKY BÁLINT UNITÁRIUS PÜSPÖK (1616—1632) LEVELE KORNIS
FERENCZHEZ. 1624. OCTÓBER 9.

Radeczky Bálint püspök e levelének első részében válaszol Kornis Ferencznek előbb hozzá küldött levelére s terhes betegségével menti magát, hogy eddig nem válaszolhatott.

Kornis a Cancellár fia ügyében találta meg a püspököt. A Cancellár ekkor (1624) már Kovácsoczi István volt, de ennek nem volt fia, a kinek érdekében megkerestesse a püspököt, és ha volt volna is, maga irt volna egyenesen. Föltehető tehát, hogy a megelőző s ekkor már kegyvesztett Cancellár Pechi Simon fia érdekében kereste meg Kornis levelével a püspököt. És e föltevésünk annál valószínűbbé válik, ha meggondoljuk, hogy Kornis Ferencz sógora volt Pechinek s minthogy Kornis Judith, Pechi Simon első neje még 1621-ben meghalt s épen Radeczky tartott fölötte gyászbeszédet mártius hó végén Szent-Erzsébeten a sírnál, Pechit pedig ugyanakkor május havában fogságba tétette a fejedelem Szamosujvárra: így az anyját vesztett fiu gondozása a nagybátyára szállott.

A levél utolsó részében még egy kis történelmi adatot találunk, hogy t. i. a szenterzsébeti iskolának 1623-ban Boldogasszonyfalvi Péter volt az igazgatója tovább egy évnél és hogy az iskola főigazgatójának — Pechinek szerencsétlenségét — minthogy személyes szabadsága elvesztése mellett vagyona is lefoglaltatott — maga az iskola is megérezte; mert az iskola igazgatója Boldogasszonyfalvi egész szolgálati idejére nem kapott fizetést. Ennek megkaphatása végett tehát megtalálja a püspököt, Radeczkyt, ki igen melegen ajánlja ez ügy elintézését is Kornisnak.

E Boldogasszonyfalvi Péter később Kolozsvárt folytatott papi hivatalt, a mint ezt mutatja Radeci „Formula administrandi coenam dominicam“ című s a szerző halála (1632) után 1638-ban ki-